

พุทธสัญลักษณ์ เป็นผลงานที่สร้างขึ้นเพื่อให้ปรากฏแก่สายตา นำไปสู่การรับรู้ความหมาย แนวคิด และจุดมุ่งหมายของพุทธศาสนาในการเผยแพร่พระธรรมคำสอนเพื่อนำไปสู่หนทางแห่ง การหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยการสร้างสรรค์งานพุทธสัญลักษณ์เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่อยู่เหนือ ประสบการณ์รับรู้ ซึ่งไม่สามารถอธิบายด้วยคำพูดได้ทั้งหมด และมีความเป็นนามธรรมอย่างมาก ให้กลายเป็นรูปธรรมในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้คนมองเห็นแล้วใช้ประสบการณ์และความศรัทธาใน พุทธศาสนาในการทำความเข้าใจ ผลงานพุทธสัญลักษณ์จึงเป็นทั้งสื่อที่ถ่ายทอดความงาม ภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ ในการถ่ายทอดจินตนาการจากนามธรรมสู่รูปธรรม ทำให้ พุทธศาสนิกชนเกิดความสนใจเรียนรู้เรื่องราวทางพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

ผลงานวิจัยฉบับนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลความรู้ในงานพุทธสัญลักษณ์ล้านนา เพื่อก่อให้เกิด ความเข้าใจจุดมุ่งหมายการสร้างงานพุทธสัญลักษณ์ รูปแบบ กระบวนการสร้าง และพัฒนาการ การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ทั้งด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาวัดเป็น แหล่งเรียนรู้ การนำไปใช้อย่างเหมาะสมในเชิงธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามกระแสและสถานการณ์โลกปัจจุบัน

ในการศึกษาเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง พบว่ามีการรวบรวมเนื้อหาของงานพุทธ สัญลักษณ์ไว้หลากหลายประเด็น ทั้งเรื่องราวของพุทธประวัติ ชาดก ไตรภูมิจักรวาล ป่าหิมพานต์ พระศรีอาริยมตตริย โดยเรื่องราวในศาสนาทั้งหมดถ่ายทอดเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และ อนาคต เป็นการหลอมรวมโลกแห่งการรับรู้ และโลกเหนือประสบการณ์ไว้ด้วยกัน เพื่อแสดงถึง จุดสูงสุดในเชิงสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา คือ การอยู่เหนือกาลเวลา การแสดงพื้นที่เหนือ ประสบการณ์สู่จินตนาการ การรับรู้ ด้วยความจริงสูงสุด ซึ่งอยู่เหนือสรรพสิ่ง พระพุทธองค์และ พระธรรมคำสอนจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นศูนย์กลางจักรวาลทั้งปวง

ส่วนปัญหาของงานวิจัย ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดการบันทึกความหมายเชิงสัญลักษณ์ เหล่านี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การดำเนินงานวิจัยจึงอาศัยการค้นคว้าจากเอกสาร จากสถานที่จริง จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ และได้ข้อมูลที่แสดงถึงความหลากหลายของรูปแบบ และการให้ความหมาย แก่งานพุทธสัญลักษณ์ ซึ่งการเปิดประเด็นความหลากหลายเหล่านี้ เพื่อให้ผู้ชมผลงานพุทธ สัญลักษณ์เกิดการรับรู้ และจินตนาการ สามารถเข้าใจในความหมายเหล่านั้นด้วยตนเอง และไม่ จำกัดด้วยความหมายที่ตายตัว ซึ่งการรับรู้และความเข้าใจนั้น อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามพื้นที่และ เวลาอันเป็นพลวัต ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่พบการบันทึกความหมายที่ ตายตัวในการสร้างผลงานพุทธสัญลักษณ์ล้านนา

แต่ทว่าปัญหาจากการไม่มีเอกสารหลักฐาน กลับส่งผลต่อการสืบทอดความรู้ในปัจจุบันที่ อาศัยการเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษา เอกสารตำราเรียน การสอนตามหลักสูตร โดยมีเรื่องของการ พิสูจน์ด้วยเหตุผลเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ทำให้ระบบการศึกษาโดยการถ่ายทอดผ่านการ

อบรมสั่งสอนจากรุ่นสู่รุ่นเกี่ยวกับเรื่องงานพุทธสัญลักษณ์ศาสนาขาดหายไป ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมล้านนาเกี่ยวกับการนำผลงานพุทธสัญลักษณ์ไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเห็นและมุมมองที่แตกต่าง จากผลงานที่เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้ในเชิงอุดมคติ กลายเป็นเพียงวัตถุโบราณที่สามารถนำมาสร้างมูลค่าในเชิงธุรกิจได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการศึกษา สังคม วัฒนธรรมในปัจจุบัน

การนำเสนอพัฒนาการของงานพุทธสัญลักษณ์ในส่วนสุดท้ายของงานวิจัย เป็นประเด็นรูปแบบของผลงานพุทธสัญลักษณ์ที่สร้างสรรค์และพัฒนาเพื่อรับใช้พุทธศาสนา และประเด็นการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ที่มีต่องานพุทธสัญลักษณ์ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในล้านนาผ่านรัฐบาลสยาม ทั้งการปฏิรูปการปกครอง ศาสนา การศึกษา สังคม วัฒนธรรม ภายใต้ระบบคิดและการยอมรับวัฒนธรรมที่สูงกว่าเพื่อความอยู่รอด

การรับวัฒนธรรมที่แตกต่างมาผสมผสานกับวัฒนธรรมล้านนา แสดงออกอย่างชัดเจนในงานพุทธศิลป์ด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และหัตถกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบนั้นไม่มีผลต่อการสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ แต่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ ของโลกปัจจุบันได้ส่งผลให้การรับรู้และความเข้าใจคุณค่าและความหมายของงานพุทธสัญลักษณ์ล้านนาลดลง

The Buddhist symbols were created to represent something related to the Buddha the inventor wanted to mean, and to propagate Buddhist teachings which were expected to lead to emancipation from the suffering. The creation of Buddhist symbols was also purported to transfer something beyond human perception, which could not be explained verbally but expressed in symbols for the followers to perceive and understand through their experience and faith in Buddhism. So the Buddhist symbols were considered media to transmit beauty and wisdom of the creation in expressing imagination from subjectivity to objectivity, thereby Buddhist followers became interested in studying all the contents related to Buddhism.

Results of this research were the collection of knowledgeable data on the Lan Na Buddhist symbols. The research was attempted to make the readers understand the purpose of Buddhist symbolic creation, and the creation pattern and process, and its development. It was also intended to propagate the informative data in order to apply them creatively and conservatively, to develop monasteries as a learning center, to make appropriate use for business, and to respond to social needs among the changes owing to the current world situations.

Based on the study of primary and secondary documents, it was found that the Buddhist symbols were found in the Buddha episodes, Jataka tales, Traibhumikatha, cosmos, and Himalayan Forests. All the religious accounts contained therein transmitted all of the past, present and future situations to younger generations; it was an amalgam of the mundane and super-mundane worlds together so as to show the symbolic reality in Buddhism, that is to say, the time beyond, showing a space above imagination, perception of all matters with the Buddha as a proclaimer of ultimate reality being above all things, in which the Buddha and his teachings were a symbol central to all the universe.

One of the research problems was the lack of recording these symbolic meanings in written language. So the research work had to depend on studying documents from the site and interviewing the learned people, from which were obtained the data with diversity of forms and meanings of the Buddhist symbolic works. The aforesaid diversifications were pointed up to enable those who looked at the Buddhist symbols to perceive and imagine until they understood those meanings by themselves, and were not limited by definite meanings, in which the perceiving and

understanding were subject to changes in consonance with space and time that was never static. In this regard, it was assumed by the researcher that it might have been a main reason for not finding the recording of definite meanings in creating the Buddhist symbols in Lan Na Kingdom.

However, the problem of lacking evidences affected the perpetuation of current knowledge which was based on education through education system, textbooks, and curriculum teaching which was testified by reasoning in learning process. Therefore, education system by transmitting through training and instructing regarding the Buddhist symbolic works from generation to generation vanished as it happened in the Lan Na society in the sense that the Buddhist symbolic works were improperly used, resulting in the opinions and viewpoints deviant from the original works that served as media to transmit ideological knowledge to merely artifacts, whose the business value could be constituted; it was a concept that had been changed according to educational, social and cultural conditions of the present time.

The presentation of evolution of Buddhist symbolic works in the last part of the research dealt with the forms of Buddhist symbols, created and developed to serve Buddhism, and with the change of worldviews towards the Buddhist symbolic works that had taken place since the change of Lan Na administration through the Siamese central government mainly with the reform of administration, religion, education, society and culture under the conceptual system and acceptance of higher culture for survival.

A combination of various cultural elements and Lan Na culture was obviously expressed in Buddhist architecture, fine arts, sculpture and handicrafts. However, the change in their forms did not affect the symbolic meanings, but the changes in worldview and readjustment for their existence under socioeconomic changes of the modern world had certainly reduced the realizing and understanding of the values and meanings of Buddhist symbols.